

KİTAP TANITIM

**Bohlman, Philip V. (2015), Dünya Müziği,
Çev.: Hakan Gür. Ankara: Kültür Kitaplığı.
ISBN: 978-975-298-529-2, 223 sayfa.***

Kökleri eski Yunan kuramcılarının çalışmalarına kadar dayanan müzikoloji bilimi, o çağlarda müziği; matematik, fizik, estetik ve ahlak değerleri yönüyle ele alırdı. Çok daha sonraları Avrupa’da bir disiplin haline gelen müzikoloji alanı içinde; müzik tarihi, müzik formları, besteciler ve hayatları, çalgıcılar ve hayatları, nota yazımı ve türleri, müzik kuramı, diziler, ritim, mod, ton, armoni, akustik, estetik ve bu gibi daha birçok konu bulunmaktadır. 19. yüzyılda müzikoloji bilimi artık daha çağdaş ve sistematik şeklini almıştır. Bir coğrafyadaki kültürün seslerini, makamlarını, icra şeklini, içinde geliştiği kültür ve farklı kültürlerle ilişkisini çeşitli şekillerde inceleyerek “karşılaştırmalı müzikoloji” terimi kullanılmaya başlandı. Daha sonraları çeşitli araştırmalarla bazı müzik bilimcileri bu alanı genişleterek “etnomüzikoloji” terimini daha sıklıkla kullanmaya başladı ve terim 20. yüzyıl ortalarında literatüre girdi.

Müziği yalnızca seslerden oluşan bir düzen olarak tanımlamayıp müzik araştırmasında kültürün önemini vurgulayan etnomüzikologlar, müziğin evrenselliği düşüncesi karşısında bir yandan her müziği kendine özgü ve eşsiz olarak tanımlarken öte yandan tüm müziklerin kökeninde benzerlikler olup olmadığını sorgulamışlardır. Evrenselliği tüm müziklerin kültürel, kavramsal, algısal ve biyolojik yönlerinde arayan bu yaklaşım müziğin evrenselliği düşüncesinden farklı olarak herhangi bir müziğin üstünlüğünü reddetmekte ve her müziği kendi tarihiyle açıklamaktadır. Etnomüzikologların temsil ettiği kültürler arası çalışmalar müzikal algı ya da anlam inşasında kültürün belirleyiciliğini

---

* Bu kitap tanıtım yazısı Öğr. Gör. Mehmet Zeki Giray tarafından hazırlanmıştır (İnönü Üniversitesi Devlet Konservatuarı, zekigiray@gmail.com).

gözler önüne sererken insanların müzik yapma, müziği algılama ve kullanma süreçlerinden evrensel ilkeler çıkıp çıkamayacağını da araştırmaktadır. Dolayısıyla bilimsel disiplin içinde geçmişin, farklı müzikleri Batı müziğinin gelişimini açıklamak açısından önemli gören “etnikmerkezci yaklaşımı yerini kültürel görecelik ve algı mekanizması üzerine temellenen müzik araştırmalarına” bırakmıştır (Şenel, 2014: 873).

Bu yaklaşımlarla bağlantılı olarak, 20. yüzyılda müzikoloji disiplininin gelişimi ve özellikle etnomüzikoloji disiplininin ortaya çıkışıyla birlikte, her iki alanda çalışan araştırmacıların ilgilendikleri başlıca konulardan birisi *Dünya Müziği* olmuştur. Müzik tarihinden popüler müziğe, etnografik çalışmalardan uygulamalı müzikoloji konularına kadar sayısız perspektiften incelenmiş olan ve halen üzerinde tartışılan *Dünya Müziği* müziğin bilimsel olarak incelendiği eğitim kurumlarında artık bağımsız bir ders konusudur. *Dünya Müziği*, müzik araştırmalarının yanı sıra, sosyal bilimlerdeki farklı disiplinlerin incelediği bir çalışma alanına da dönüşmüştür. Bu açıdan *Dünya Müziği* tartışması, günümüzdeki küresel yaklaşımların ve tartışmaların merkezinde bulunan önemli bir konu olmaya devam etmektedir (Özdemir, 2017: 53).

Çok kültürlülüğe dayalı biçimde *Dünya Müziği* tanımıyla ortaya konulan bir müzik türü, Dünya üzerinde çeşitli yaklaşım biçimleriyle etkili olmaktadır. Müzik eğitiminin uygulama alanında da ele alınan bu müzik türü, çocukların ve gençlerin etkisi altında kaldığı popüler kültür ortamının doğal bir sonucu olarak gelişim gösterir (Alpagut, 2010; 117). Kapsadığı alan düşünülecek olursa *Dünya Müziği* araştırmaları bugün çok yetersiz ve üzerinde durulması gereken çok geniş bir konudur.

Bu anlamda önemli bir çalışmanın ürünü ve Türkçeye çevrilmiş tek kitap olma özelliğini taşıyan *Dünya Müziği*'nin yazarı Philip V. Bohlman 1952 Boscobel/Wisconsin doğumlu Amerikalı bir etnomüzikologdur. Chicago Üniversitesi Müzik Bölümü'nde müzik ve İbrani çalışmaları uzmanı olarak görev yapmaktadır. Bohlman'ın etnografi, tarih ve performans temelleri üzerine inşa edilmiş bir etnomüzikoloji eğitimi oluşturmak için müzikte çeşitli yöntemler ve perspektifler geliştirmeye çalışmaktadır. Özellikle müzik ve din, müzik ve sömürgeci karşılaşmalar ile müzik ve milliyetçilik arasındaki boşlukları keşfetmekle ilgilenmektedir. Yahudi müziğinde modernlik üzerine yaptığı araştırmalar çalışmalarının odağını oluşturmuş ve 1998'den beri bir Yahudi topluluğu Yeni Budapeşte Orpheum Derneği'nin sanat yönetmeni olarak görev yapmıştır. Yeni Budapeşte Orpheum Topluluğu'yla Bohlman, dört müzik cd'si yayımlanmıştır. Son yapıtı ise *Düşler Yok Edildi: 1925-1955 Yahudi Sahnesi ve Film Müziğinin Altın Çağı*'dir (Cedille Records 2014). Bohlman, 2008'den bu yana özellikle Kolkata, Varanasi ve kırsal Batı Bengal'de araştırma yürütmektedir. *Eurovision Şarkı Yarışması* üzerine yaptığı araştırmalar devam etmektedir. Bohlman, birçok dilde çevirileri olan İngilizce ve Almanca birçok kitabın yazarı veya editörüdür. 1997 yılında Kraliyet Müzik Akademisi'nin saygın *Dent Madalyası*'yla ödüllendirilmiştir. British Academy'den *Derek Allen Müzikoloji Ödülü*'nü, Etnomüzikoloji Topluluğu'ndan *2013 Jaap Kunst Ödülü*'nü, yine Etnomüzi-

koloji Topluluğu'ndan 2015 Bruno Nettl Ödülü'nü aldı. 2016'da Philip ve Yeni Buda-
peşte Orpheum Derneği, As Dreams Fall Apart'ın çift cd'si için Grammy Ödülü'ne aday
gösterilmiştir.²

Bohlman'ın, Cambridge University Press için etnomüzikoloji üzerine ve 2013'te
de Oxford University Press için John Simon Guggenheim Memorial bursu kazanarak
hazırladığı müzik ve küresel milliyetçilik hakkında kitapları bulunmaktadır. Alexander
von Humboldt Vakfı'ndan burs desteğiyle Berlin'deki Yahudi müziği üzerine araştırma-
larını yürütmektedir. Mellon Vakfı'nın "Duvarsız İnsanlıklar" girişiminin bir parçası ola-
rak, "Dünya Müzik Kayıtlarının Tarihi" adlı çok yıllık projeyi başlatmıştır. *Grove Music
Online*'de etnomüzikoloji için yardımcı editör, Federico Celestini ile birlikte Uluslararası
Müzikoloji Derneğinin *Acta Musicologica*'nın ortak editörüdür.

Bohlman'ın *Dünya Müziği* adlı kitabı en önemli çalışmalarından biridir. Yazar yedi
ana bölümden oluşan kitabının önsözünde *Dünya Müziği* olarak tanımladığı müziğin
içeriğinden bahsetmektedir. Bu tanımlamayı Dünya müziğinin çeşitliliği ve sınırsızlığı
aracılığı ile yapmaktadır. Eski tanımların ve yapılan ayrımların artık geçerliliğini yitirdi-
ğini söylemektedir. 1980'lerde etnomüzikoloji alanının karşılaştırmalı ve disiplinlerarası
araştırmalara yönelmesiyle *Dünya Müziği* olarak adlandırılan müzik türünün artık üni-
versitelerin müzik müfredatlarına girmesi gerektiğini söylemektedir. Bu bölümde *Dünya
Müziği* olarak tanımlanan müzik türünün aslında önceden de var olduğunu, bu müzik
türünün belli değişikliklere uğratılarak "popüler kimliğin" giydirilmesiyle küresel an-
lamda nasıl pazarlandığına ve küreselleşmenin yadsınamaz etkileşimine değiniliyor. Bu
bilgilere ek olarak; keşifler ve Aydınlanma Çağının da etkisiyle ortaya çıkan genişleme
ve ulus devletlerin zincirlerini koparan bir dünyayı oluşturduğu anlatılmaktadır. "Kar-
şılaşma" kavramını kitabın her yerinde vurguladığını ve bu kavramın *Dünya Müziği*'ni
anlayabilmede önemli bir anahtar olduğunu vurgulamaktadır. Önsözün sonunda, kitabın
düzenleniş yapısı sunulmaktadır:

- i: *Dünya Müziği*'yle karşılaşma,
- ii: Tarihsel ya da kuramsal açıklama,
- iii: Bir müzisyenin profili,
- iv: Estetik sorun; özellikle anlam ve kimliğin incelenmesi,
- v: Bir etno-müzikbilimcinin yada dünyamüziği araştırmacısı grubunun profili,
- vi: Etnografik şimdiki zaman ve popüler müzik.

Kitabın birinci bölümünde; insanların keşif çağında, misyonerlik ve sömürgeci-
lik faaliyetleri içinde müzik ve ritüellerle nasıl karşılaştığı anlatılmaktadır. Ontoloji ve
epistemoloji perspektifinde müziği değerlendirmektedir. Öte yandan Yahudi inancındaki
shofar isimli keçiboynuzundan yapılan enstrümandan günümüze kadar gelen ikonog-

2 <https://music.uchicago.edu/page/philip-v-bohlman>, 01.04.2018.

rafiye göre en eski müzisyen olan *Krishna*'ya kadar bazı Antik müzikle ilintili bilgiler vermektedir. Bölümün devamında; *Dünya Müziği* teriminin ilk anlamları irdelenmiş ve bu türün dünyanın farklı yerlerinde de olduğu, ancak farklı adlarla isimlendirildiği anlatılmıştır. Müzikte din, gelenek yoksa estetik mi önce gelir sorusuna yanıt aranırken diğer yandan İslam ve Doğu dinlerine değinilmiş, her birinin tanımı yapılmış, hiçbirinin birbirinden ayıramayacağı ve öncelikli olamayacağı vurgulanmıştır. Bohlman yine bu bölümde, “worldbeat” yani Avrupa müziği sınırları dışında kalan popüler müziklerden bahsetmiş ve Charles Seeger’ in sözler ve müzik ikilemine yer vermiştir. Birinci Bölümün sonunda ise *Dünya Müziği*'nin geleneksel ve postmodern mitlerinin kesişme noktasına Sufi müzik örneklemeyle, Pakistanlı Nusrat Fateh Ali Khan ve müziği üzerinden detaylı bilgiler vermektedir.

Kitabın ikinci bölümünde yazar, kayıt teknolojisinin icadı ile müzik araştırmalarının etkilenmesinden bahsederek, etnomüzikolojide iki ayrı kanat olan Berlin ve Amerikan ekollerinin çalışmalarına değinmiştir. Batının diğer müzikleri tanımlarken kullandığı, ben ile öteki, yüksek ile düşük ve modern ile post-modern terimlerinin ne kadar rahatsız edici terimler olduğundan bahsetmiştir. Yazara göre *Dünya Müziği*'ni icat eden Johann Gottfried Herder’in halk şarkısının başlangıcını konuşma ile bağdaştırması görüşüne değinerek, Herder’in *Dünya Müziği* tanımı ve yaklaşımına yer vermiştir.

Üçüncü bölümde, Batıda bilimin ve müziğin gelişmesinde Kuzey Afrika'nın rolü anlatılmıştır. Dünya tarihinde önemli bir yer tutan 1932’de Mısır’da yapılan Arap Müziği Kongresi hakkında bilgi verilmiştir. Dördüncü bölümde Halk Müziğinin tanımı yapılmış, içeriği, günümüz dünyasındaki yeri, zenginliği ve birbirinden farklı özellikleri incelenmiştir. Beşinci bölümde ise Eurovision Şarkı Yarışmasının *Dünya Müziği*'ne etkisi ve bu terimin tanımını değiştirmesi anlatılarak, “Ulus Müzik” terimi irdelenmiş, ulusların farklı ulusların müziklerine gösterdikleri ilgiden bahsedilmiştir. Öte yandan bir şarkının bir ulusun kültürünü yansıtır yansıtamayacağı tartışılmış ve bu yarışma ve yarışmada tanıtılan şarkılara organizatörlerin yaklaşımı gözler önüne serilmektedir. Altıncı bölümde, 15’inci yy. da Yahudilerin İspanyadan sürülmesi olarak bilinen “Sefarad” kültürünün tarihine ve içeriğine derinlemesine değinilmiş ve bu olayın İspanya'nın diasporadan arındırılmasından sonra bir kutlamaya dönüşmesinden bahsedilmiştir. Daha sonra diasporanın tanımı yapılmıştır. Bu bilgilere ek olarak Bob Marley’in hayatı ve müzik yaşamından bahsedilmesinin yanı sıra müzik yaşamının diasporayla kesişmesine yer verilmiştir. Sömürge Dönemi Hindistan Müziğinden bahsedilerek, Abraham Zvi Idelshohn’un Fas ve Dağıstan arasındaki Yahudi müziği kayıt çalışmaları, ayrıca diaspora müziğinin popülerleşmesi süreci de yine bu bölüm başlığı altında anlatılmaktadır.

Yedinci bölümde, Romanya'nın Cluj pazarındaki müşteri ve satıcıların çok ulusluğundan ve dil çeşitliliğinden bahsedilmesinin yanı sıra, pazaryerinde sokak müzisyenlerinin bulunduğunu ve bu müzisyenlerin yanlarında taşınabilir sahnelerle işlerini farklı yerlerde icra ettikleri şiirsel bir dille kitabın son bölümünde yer bulmuştur. Özellikle

1990'lı yıllardan sonra bu müzisyenlerin ilgi çekebilmek amacıyla dünyanın her yerinden müzikler icra ettikleri anlatılmaktadır. On dokuzuncu ve yirminci yüzyıllardan sonra kentlerdeki nüfusun artmasından dolayı müziğin kentlerde daha çok yaygınlaşmasından bahsedilerek müziğin kentlerdeki kafe, tiyatro gibi mekânlar ve sokak müzisyenleri sayesinde yerleşik hale gelmesi üzerinde durulmaktadır. Bu bölümde ayrıca 2001 yılı Eylül ayında Chicago'da yapılan "Dünya Müziği Festivali" nin perde arkası anlatılmaktadır.

Bohlman'ın *Dünya Müziği* adlı kitabı, küçük boyutu ve büyük yazı karakteri nedeniyle ilk bakışta bir çırpıda okunacak bir kitaba benzemekle birlikte içeriği çok yoğun bir metindir. Kitapta müziğin tarihi gelişimi ve müziğin *Dünya Müziği*'ne dönüşmesindeki etkenler ve bu etkenlerin işlevleri farklı başlıklar ve perspektifler aracılığıyla yorumsal bir dille okuyuculara aktarılmaktadır. Bu yorumlar yapılırken, karşıt olgular kıyaslanırken olabildiğince birini diğerinin üstünde göstermeme çabası takdir edilecek düzeydedir. Metinde sunulan bilgiler çok değerli olmakla birlikte kitapta yer yer başlıklar altındaki konu sapmaları, başlıklar arasındaki kopukluklar ve anlatımlarda kullanılan (ifşaat, leitmotif, ayrık, müphem, özün gibi) birçok kelimenin pek fazla bilinmeyen terimler olması nedeniyle, okurun bazı yerlerde kitaptan koparak uzaklaşması da çok olası görünmektedir. Yazar, *Dünya Müziği*'nin anlatımında teknik konular yerine daha fazla alan ve kişi örneklemesini ön planda tutabilmiş olsaydı, kitabın okur tarafından kavranması açısından daha kolay olabilirdi. Bu eksikliklerine rağmen kitap, dünya ve Türkiye literatüründe *Dünya Müziği* hakkındaki bir eksikliğin yerini doldurarak, bu konudaki yazılacak eserlere ışık tutacak önemli bir eserdir.

Kaynaklar

- Alpagut, U. (2010). Dünya müziği'nde son yirmi yıla ilişkin değerlendirmeler: Hollanda Örneği, *folklor/edebiyat*, cilt:16, sayı:62, sayfa: 110-123, 2010/2.
- Bohlman, P. V. (2015 [2002]). *Dünya müziği*. Hakan Gür (Çeviren). Ankara: Dost.
- Özdemir, U. (2017). Philip V. Bohlman'ın Dünya Müziği Üzerine Bir İnceleme, *Konservatoryum / Conservatorium*, Cilt 4 , Sayı 1 , Sayfa: 53 – 56, Ocak 2017
- Şenel, O. (2014). Müziğin evrenselliği varsayımı ve etnomüzikolojide evrensel arayışı, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt:7, Sayı: 33, Sayfa: 872-889, 30.08.2014.

İnternet Kaynakları

<https://music.uchicago.edu/page/philip-v-bohlman> (01. 04. 2018)